

מהפיגול והנותר שמטמא את הידים הוא בכזית.

וחד אמר: בכביצה.

ומבארת הגמרא: לא נחלקו רב הונא ורב קכא-א חסדא ביניהם בעצם דין הטומאה. אלא כל אחד מדבר על נושא אחר שבמשנתנו.

חד, תני אפיגול, מפרש את טעם הטומאה שבפיגול.

וחד תני אנותר, מפרש את טעם הטומאה שגזרו בנותר.

מאן דתני אפיגול, מפרש שהטעם הוא משום חשדי כהונה. שהכהנים חשודים לפגל את הקרבן במזיד כדי להפסיד לבעלים, ולומר שוגגים היינו. ולכן גזרו על הפיגול שיטמא את הידים כדי שיהא הכהן

קמשמע לן רבא דכי אהדריה קרא לחובת מצה של הלילה הראשון בזמן הזה, כמבואר בברייתא דלעיל מזה שכתוב "בערב תאכלו מצות", למילתא קמייתא אהדריה! שיהיה שוה לגמרי לפסח שזמן אכילתו רק עד חצות.

שנינו במשנה: הפיגול והנותר מטמא את הידים.

רב הונא ורב חסדא מבארים את הטעם שגזרו חכמים על הפיגול והנותר שיטמאו את הידים.

חד אמר: משום חשדי כהונה.

וחד אמר: משום עצלי כהונה. ולקמן יבוארו הדברים.

ועוד נחלקו: חד אמר: שיעור הבשר

מעט חמץ למצה הרי הוא בטל בשישים. ולנוהגים לאפות בערב פסח, כתב הטור שאם חל ערב פסח בשבת, יאפו את המצות במוצאי שבת בליל הסדר. והקשה הזכרון שמואל, הלא ליל ט"ו אינו זמן הקרבת הפסח, ואם כן מה הענין לאפות בלילה, אם בין כה וכה איננו מקיימים את הענין של אפיה בזמן הקרבה, ואם כן, אפשר לאפות זמן רב לפני פסח. ותירץ על פי דברי רבי מנחם זעמבא, כיון שבקדשים הלילה הולך אחר היום, ובעצם זמן הקרבת קרבן פסח הוא בערב פסח ובליל הסדר, אלא שבלילה ההקרבה פסולה מסיבה צדדית, שכל עבודת הקרבנות פסולה בלילה. אולם מצד דיני קרבן פסח, גם הלילה הוא זמן הקרבתו, ולכן צריך לאפות את המצות בליל ט"ו. אולם הוא מעיר על כך שלכאורה זמן קרבן פסח הוא רק ב"ד כפי שכתוב ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים.

לאפות את מצות המצוה [ג' המצות שאוכלים בלילה לקיום מצות מצה], בערב פסח אחר חצות. והטעם על פי המבואר בגמרתנו, שהוקשה אכילת מצה לקרבן פסח, וסוברת דעה זו שהוקשה גם אפיית המצה לשחיטת קרבן פסח שזמנו בערב פסח אחר חצות.

וכתב המשנה ברורה, שאף על פי שמעיקר הדין יוצאים במצה שנאפתה זמן רב לפני פסח, מכל מקום, מצוה מן המובחר לאפות את מצות המצוה של ליל הסדר בערב פסח אחר חצות. אולם, כותב המשנה ברורה, שרוב ישראל אין נוהגים להזהר בזה והסיבה לכך, מפני שיש דעות שחמץ בערב פסח משעה שישית אינו בטל בשישים ואוסר את התערובת שהתערב בה, במשהו, ולכן חוששים שמא יחמץ פירור בצק אפילו קטן ביותר ויתערב במצות ואינו בטל, ונמצא עובר על איסור חמץ בפסח. אולם אם אופה הרבה זמן לפני פסח, אז אפילו אם נכנס

הקרבת פסח קרבן חגיגה שנקרא "חגיגת ארבעה עשר", כדי שיהיה הפסח נאכל על השובע. ועל אכילת הפסח היו מברכים "אשר קדשנו במצותיו וצונו על אכילת פסחים", ועל החגיגה היו מברכים "על אכילת שלמים".

בירך על הפסח ברכת הפסח, פטר בכרחה זו את של זבח, (60) את חגיגת ארבעה עשר, שאינו צריך לברך עליה, כי ברכת הפסח פוטרת אף את הזבח.

אבל אם קדם ובירך תחילה את של זבח, לא פטר את של פסח בכרחתו, אלא צריך לחזור ולברך על הפסח, דברי רבי ישמעאל.

רבי עקיבא אומר: לא זו פוטרת את זו. ולא זו פוטרת את זו.

גמרא:

במסכת זבחים [לז א] מבואר שקרבן פסח שונה משאר הקרבנות, בכך שבשאר הקרבנות נתינת דם על המזבח נעשית על ידי זריקה, שהכהן עומד מרחוק וזורק את הדם מהמזרק על קיר המזבח, ואילו בקרבן פסח נתינת הדם היא על ידי שפיכה, שהכהן עומד קרוב למזבח ושופך את הדם בנחת על קיר המזבח [במקום שיש תחתיו יסוד].

צריך לטרוח ולהטביל ידיו קודם שיגע בקודש [רש"י לעיל פה א]

מאן דתני אנותר מפרש שהטעם הוא **משום עצלי כהונה**, כדי שהכהנים לא יתעצלו באכילת הקדשים ויבוא לידי נותר. וכך גזרו טומאה על הנותר, כדי להטריח את הכהנים בו.

אולם ביחס לשיעור טומאתו אכן נחלקו רב הונא ורב חסדא.

חד אמר שבין הפיגול ובין הנותר שיעורם בכזית.

וחד אמר ששיעור שניהם בכביצה.

וטעם פלוגתתם: **מאן דאמר בכזית, כאיסורו.** כשיעור איסור אכילתו של הפיגול והנותר, שעל כזית מהם הוא חייב כרת ומלקות, כך הוא גם שיעור טומאתו.

ומאן דאמר בכביצה, כטומאתו. כשיעור טומאתו מן התורה, שרק כביצה אוכלים מיטמא או מטמא אוכלים אחרים, כך הוא שיעור טומאתו מדרבנן לטמא את הידים.

מתניתין:

כפי שנתבאר במסכתין לעיל היו מביאים עם

60. במשנת רבי אהרן [זבחים סימן ט אות ה] דן האם קרבן פסח בערב פסח יש בו גם דין קרבן שלמים, כפי שאנו רואים שקרבן פסח שלא הקריבוהו בזמנו משתנה מפסח לשלמים, או שבערב פסח יש לו רק דין קרבן פסח. ובה רוצה לפרש המחלוקת במשנתנו, ומבאר שלפי הצד שזריקה בכלל שפיכה, אם כן, כל הקרבנות

60. במשנת רבי אהרן [זבחים סימן ט אות ה] דן האם קרבן פסח בערב פסח יש בו גם דין קרבן שלמים, כפי שאנו רואים שקרבן פסח שלא הקריבוהו בזמנו משתנה מפסח לשלמים, או שבערב פסח יש לו רק דין קרבן פסח. ובה רוצה לפרש המחלוקת במשנתנו, ומבאר שלפי הצד שזריקה בכלל שפיכה, אם כן, כל הקרבנות

בדין נתינת הדם.

ולא שפיכה בכלל זריקה. שאם זרק מרחוק את דם הפסח, לא יצא אפילו בדיעבד.

ולכן אם בירך על הזבח, לא פטר את הפסח, שהרי אין הפסח בכלל שלמים.

ואילו **לדברי רבי עקיבא, לא שפיכה בכלל זריקה, ולא זריקה בכלל שפיכה.**⁽⁶¹⁾ שאף שלמים שעשה בהם שפיכה במקום זריקה לא יצא ידי חובתו, ולכן אין ברכה על אחד מהם פוטרת את ברכת השני, שהרי חלוקים הם לגמרי במתן דם.

ועכשיו, שלמדנו במשנתנו מחלוקת רבי ישמעאל ורבי עקיבא בנוגע לברכות הפסח והזבח, הרי **כשתמצא לומר** [אמור מעתה], שבכך הם חולקים:

לדברי רבי ישמעאל, זריקה בכלל שפיכה. הקרבנות שנאמר בהן דין זריקה מרחוק, לכתחילה, אם לא זרק אלא שפך את הדם מקרוב, יצא ידי חובה, בדיעבד. ולכן מתן דם החגיגה, שהיא קרבן שלמים, שדמו בזריקה, הינו בכלל מתן דם הפסח שדינו בשפיכה.

ומשום כך כשבירך על הפסח, פטר את של זבח, לפי שהזבח בכלל פסח, וכמו שמצינו

האבי עזרי, שההסבר הוא מפני שפסח הוא העיקר וקרבן חגיגה טפל לו בחשיבותו, לכן אם יש ביניהם קצת דמיון בצורת ההקרה, ששניהם בשפיכה, פוטר קרבן פסח שהוא העיקר את קרבן חגיגה שהוא הטפל, כדין כל הברכות שהעיקר פוטר את הטפל. אולם סובר הרמב"ם, שכל זה שייך אם קרבן חגיגת י"ד הוא חובה, אז יתכן לומר שהוא טפל לקרבן פסח. אבל אם הוא רשות ואין חיוב להביא בערב פסח קרבן חגיגה, אין קשר בינו לבין קרבן פסח, כמו שאם אכל בשר קרבן חטאת ואשם בליל הסדר, לא יפטור הפסח את החטאת, היות שאין שום קשר ביניהם, כמו־כן אם קרבן חגיגה רשות, הרי זה מקרה מה שהוא נאכל עכשיו ואי־אפשר להחשיבו כדבר שקשור לפסח וטפל אליו, ואין ברכת הפסח פוטרת אותו, אפילו אם אפשר לשפוך את דמו. ולכן הסוגיא כאן הולכת לפי הדעה שקרבן חגיגה בערב פסח הוא חובה ונטפל לפסח, מה שאין כן הרמב"ם שפוסק שזה רשות, אם כן אין כאן עיקר וטפל ואין ברכת הפסח פוטרת את הזבח.

בכלל שפיכה, וקרבן שלמים דינו רק בזריקה, ואם שפך דמו לא יצא, אם כן בהכרח שבקרבן פסח אין קדושת שלמים, שאם היה בו קדושת שלמים, איך יוצא בשפיכה, הלא בשלמים צריך דוקא זריקה, וכיון שאין לקרבן פסח שום שייכות עם שלמים, לכן אם בירך על הפסח לא פטר את הזבח.

61. הרמב"ם בהלכות חמץ ומצה פרק ח' הלכה ז' פוסק שאין ברכת הפסח פוטרת את הזבח, ואילו בהלכות פסולי המוקדשים בפרק ב' פסק הרמב"ם שכל הניתנים בזריקה שנתנם בשפיכה יצא. ומקשה הלחם משנה שפסקו סותרים. שהגמרא תולה את זה בזה, ואם פוסקים שזריקה בכלל שפיכה, אם כן ברכת הפסח פוטרת את הזבח. ומתוך האבי עזרי שלכאורה צריך הסבר דברי הגמרא שאם זריקה בכלל שפיכה, פטר הפסח את הזבח, וצריך עיון מה הקשר בין זה שאפשר לעשותם בצורה שוה, הלא על כל פנים, פסח זו מצוה בפני עצמה וחגיגה מצוה בפני עצמה, ואיך נפטר הזבח בכרכת הפסח? וכתב